

Кафедра бандури

Спеціальний інструмент (фах)

Освітній ступінь бакалавр

Курс	1-4
Семестр	1-8

Спеціальність 025 Музичне мистецтво

Освітньо-професійна програма «Народні інструменти:
«Бандура»

Статус Цикл загально-
професійної підготовки

ECTS	17,5	
Годин	525	9
Індивідуальні заняття	314	2
Самостійна робота	211	5

Форма контролю Залік, екзамен,
атестаційний іспит

Інформація про викладача

ПІБ	Федорова Л. В. , професор кафедри бандури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
e-mail	ludmila.kohanska@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Навчальний курс «Спеціальний інструмент (фах)» є важливою складовою фахової підготовки студентів-виконавців, які по закінченню освітнього ступеня «Бакалавр» отримують кваліфікації: артист-соліст-інструменталіст, бандурист, артист-вокаліст /соліст-бандурист/, артист оркестру /ансамблю/, викладач-інструменталіст, викладач мистецьких шкіл. Відповідно, дисципліна передбачає засвоєння специфічних знань, умінь та навичок в об'ємі, який також необхідний для подальшої педагогічної діяльності молодих фахівців, викладачів дитячих закладів мистецтв.

Мета навчання:

- виховання музиканта, здатного глибоко відчувати і мислити, любити свою професію, мати внутрішню потребу нести культуру в маси, який досконало володіє своєю майстерністю
- випускник академії в залежності від творчих нахилів, рівня й характеру своєї обдарованості, уподобань повинен добре оволодіти навичками інтерпретації творів найрізноманітніших стилів і жанрів, читання нот з листа, транспонування, імпровізації, акомпанування, виконавського редагування репертуару, його аранжування, перекладення, транскрипції і творчої обробки музичного матеріалу (народних пісень, дум, оригінальних творів, написаних для інших інструментів)
- виховання громадянина, патріота рідної України, який має фундаментальні знання в своїй професії і широко обізнаний в проблематиці інших галузей знань, сучасної політики, історії, культури, науки, літератури, мистецтва

- розвиток пізнавальних і фахових зацікавлень майбутніх виконавців-бандуристів, формування в них мотивації до самостійної виконавської діяльності.

Завдання:

До завдань фаху входить виховання в майбутніх виконавцях прагнення до самовдосконалення, самоконтролю, творчої волі, формування художнього смаку, широкого кругозору. Навчання передбачає:

- знання основ теорії та методології інтерпретації вокально-інструментальних та інструментальних творів
- теорії музики, гармонії, поліфонії, аналізу музичних форм, основ композиторської творчості
- методики роботи над твором (соло, в ансамблі, оркестрі)
- психології виконавської діяльності
- загальної історії музично-виконавського мистецтва і специфіки суміжних його різновидів
- історії бандурного мистецтва і його специфіки
- історії музики
- народної творчості
- історії музичної естетики і філософії
- основ образотворчого, літературного і театрального мистецтва.

Звідси - високі вимоги до педагога, який повинен майстерно володіти інструментом, а також глибоко знати і методично використовувати в своїй педагогічній діяльності знання з названого циклу предметів.

У РЕЗУЛЬТАТІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ СТУДЕНТ ПОВИНЕН ОТРИМАТИ ТАКІ КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- знати:

- особливості та специфіку бандури, основні закономірності бандурної техніки, специфіку виконання вокально-інструментальних творів на бандурі, особливості використання штрихів та прийомів гри на бандурі
- сучасні досягнення в галузі бандурного виконавства, педагогіки та музичної творчості
- виконавський репертуар та спеціальну літературу
- принципи зібрання, систематизації, узагальнення та використання інформації і проведення наукових досліджень з фаху
- принципи аранжування та перекладення нотної літератури з інших інструментів
- основи загальнотеоретичних дисциплін, що дозволяють вирішувати завдання творчого, навчально-просвітницького, науково-дослідницького та методичного характеру.

- вміти:

- розуміти зміст, форму та стиль музичного твору, відтворювати його художню концепцію
- володіти засобами виконавської виразності та технічною майстерністю
- орієнтуватися в різноманітних музичних стилях і жанрах
- вивчати і розвивати кращі традиції виконавських шкіл
- поєднувати виконавську майстерність з виконавським осмисленням твору
- проводити музично-просвітницьку і критичну діяльність
- редагувати та рецензувати тексти.

- мати навички:

- самостійної роботи
- швидкого опанування незнайомих творів
- читання з листа
- оволодіння різноманітним арсеналом бандурної техніки
- будування власної виконавської інтерпретації
- професійної підготовки для виконання концертної програми на сцені

Перелік тем

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Вивчення поліфонічних творів

- Тема 1.** Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента.
- Тема 2.** Спрямованість роботи на осмислення головних вимог до творів поліфонічного складу.
- Тема 3.** Робота над аплікатурою поліфонічних творів з метою досягнення артикуляційної та інтонаційної виразності звучання.
- Тема 4.** Типовість та особливості форми твору, що вивчається.
- Тема 5.** Опанування вправ для подолання складностей поліфонічної фактури.

Змістовий модуль 2. Робота над твором крупної форми

- Тема 1.** Втілення форми через засоби музичної виразності при виконання варіацій.
- Тема 2.** Виявлення рівня професійної ерудиції та творчих уявлень студента. Втілення форми через засоби музичної виразності при виконанні варіацій.
- Тема 3.** Аналіз особливостей фактури перекладень для бандури творів великої форми, з метою виявлення виконавських і технічних складностей.
- Тема 4.** Вивчення специфіки ансамблевої гри в творах для бандури з фортепіано чи оркестром, знання оркестрової партитури.
- Тема 5.** Робота над особливостями оригінальних творів великої форми для бандури, їх технічними, артикуляційними та динамічними особливостями.

Змістовий модуль 3. Робота над інструктивним матеріалом

- Тема 1.** Робота над розвитком технічних можливостей студента з урахуванням рівня його попередньої підготовки та індивідуальних фізично-моторних якостей.
- Тема 2.** Опанування прийомами харківського способу гри на київській бандурі, який полягає в тому, що ліва рука бандуриста перекидається через шемсток долонею до деки. Таке положення називається перекидкою.
- Тема 3.** Оволодіння верхніми та нижніми рядами струн за допомогою використання перемикачів.
- Тема 4.** Робота над технічними і жанрово-стильовими особливостями художніх етюдів і віртуозних п'єс. Етюд розглядається як ескіз художнього виконання.
- Тема 5.** Самостійне опрацювання рекомендованих викладачем додаткових вправ для вдосконалення виконавської майстерності бандуриста.

Змістовий модуль 4. Робота над вокально-інструментальним твором

- Тема 1.** Робота над освоєнням механізму правильного співочого дихання в сидячому положенні.
- Тема 2.** Виховання і розвиток голосу за допомогою старовинних (XVII-XVIIIст.) арій в супроводі бандури.
- Тема 3.** Аналіз фактури супроводу з метою виявлення виконавських засобів виразності та можливості акомпанувати собі під час співу.
- Тема 4.** Робота над акомпанементом і зведенням його з вокальною партією.
- Тема 5.** Засоби розкриття змісту твору і особливості роботи над куплетною формою.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 5. Робота над інструментальними творами малої форми

- Тема 1.** Робота над творами малої форми для бандури, їх ритмічними, артикуляційними та динамічними особливостями з урахуванням вимог стилю і жанру.
- Тема 2.** Активізація самостійності творчих музичних рішень, виконавської ініціативи в інтерпретації оригінальних творів для бандури.
- Тема 3.** Розвиток тембрального уявлення, колористичних можливостей інструмента при виконанні творів малої форми.
- Тема 4.** Особливості виконання перекладень творів малої форми для бандури.

Тема 5. Самостійне вивчення одного оригінального твору малої форми.

Змістовий модуль 6. Робота над вокально-інструментальними творами для бандури

Тема 1. Продовження роботи над вдосконаленням вокальної техніки, рухливістю голосу та розширенням діапазону.

Тема 2. Закріплення навичок виконання вокальних творів під власний супровід на бандурі.

Тема 3. Аналіз вокального твору, підбір та застосування засобів музичної виразності, необхідних для втілення образу.

Тема 4. Розвиток внутрішнього вокального слуху, як передумови точного і чистого інтонування.

Тема 5. Виховання навичок самостійного підбору репертуару та самостійної роботи над вокальним твором.

Змістовий модуль 7. Підготовка та виконання кантиленного твору.

Тема 1. Особливості звуковидобування умовного legato у кантиленних творах на бандурі.

Тема 2. Застосування способу гри «удар» в творах кантиленного характеру.

Тема 3. Артистичне втілення художнього змісту кантиленного твору під час концертного, конкурсного виступу.

Тема 4. Значення та підбір аплікатури при виконанні твору кантиленного характеру.

Тема 5. Підготовка до виступу.

Змістовий модуль 8. Робота над творами барокової і післябарокової доби

Тема 1. Робота над перекладенням творів барокової і післябарокової доби.

Тема 2. Темпо-ритмічні та жанрові особливості старовинних сюїт, сонат, тощо.

Тема 3. Робота над комплексом професійних вимог до виконавського втілення класичного стилю.

Тема 4. Специфіка виконання мелізматики на бандурі.

Тема 5. Самостійне вивчення одного віртуозного твору західноєвропейського композитора.

МОДУЛЬ 3

Змістовий модуль 9. Робота над віртуозним твором

Тема 1. Аналіз фактури з метою виявлення технічних складностей.

Тема 2. Розробка вправ з метою подолання бандурних складностей твору.

Тема 3. Робота над аплікатурою віртуозних творів з метою оволодіння технікою музично-ігрових рухів та їх скоординованістю.

Тема 4. Досягнення артикуляційної та інтонаційної виразності звучання.

Тема 5. Самостійне вивчення одного віртуозного твору (окремий твір частина сюїти, сонати різних стилів і жанрів).

Змістовий модуль 10. Робота над оригінальними творами малих форм різного рівня складності українських композиторів

Тема 1. Особливості роботи над оригінальними (написаними для бандури) творами малих форм українських композиторів.

Тема 2. Робота над специфічними прийомами гри на бандурі, використаними в творах.

Тема 3. Аналіз стилістичних та жанрових особливостей оригінальних творів малих форм українських композиторів.

Тема 4. Вирішення інтерпретаторських задач, їх стильових, образних та фактурних ознак.

Тема 5. Стимулювати формування самостійного музичного мислення та самовираження студента.

Змістовий модуль 11. Робота над романсом в супроводі бандури

Тема 1. Проаналізувати і скласти план вивчення вокального твору.

Тема 2. Виявлення комплексу засобів виразності та особливостей фактури супроводу романсу.

Тема 3. Оволодіти навиками перекладення (найчастіше фортепіанного) акомпанементу для бандури.

Тема 4. Розвивати і поглиблювати розуміння стилю, жанру, форми виконуваного твору.

Тема 5. Самостійне вивчення одного камерного твору в супроводі бандури.

Змістовий модуль 12. Робота над твором крупної форми для бандури з оркестром або фортепіано

Тема 1. Вивчення специфіки ансамблевої гри в творах для бандури з оркестром або фортепіано, розуміння диригентського жесту, знання клавіру, партитури.

Тема 2. Розвиток тембрального уявлення, колористичних можливостей фактури при виконанні творів для бандури з оркестром або фортепіано.

Тема 3. Робота по підготовці до репетиції з оркестром або фортепіано.

Тема 4. Виховання виконавської впевненості, артистизму та розкриття творчої особистості.

Тема 5. Підготовка до виступу. Артистичне втілення художнього змісту твору під час концертного або конкурсного виступу.

МОДУЛЬ 4

Змістовий модуль 13. Підготовка до сольного концерту

Тема 1. Систематизувати й узагальнити знання та вміння у галузі бандурного виконавства, сформувані на їх основі професійні виконавські навички, переконання, світогляд.

Тема 2. Мотивація і стимул для формування бажання виступати на сцені.

Тема 3. Спрямувати працю викладача і студента на розкриття індивідуальних рис музичних творів, їх стильових, національних, індивідуальних ознак та оволодіння специфікою музичної форми і комплексом засобів музичної виразності.

Тема 4. Планування та підготовка до репетиції. Особливості проведення репетицій.

Тема 5. Розкриття творчої особистості виконавця-бандуриста, набуття осмисленої виконавської волі та невимушеної артистичності.

Змістовий модуль 14. Робота над думами (для студентів вокально-інструментального профілю)

Тема 1. Дослідити історичні передумови появи унікального, суто українського жанру - думи. Знайти відомості про авторів музики і тексту, традиції виконання.

Тема 2. Особливості інтонування речетайій в думах.

Тема 3. Робота над досягненням витончених емоційних відтінків і великої драматичної виразності.

Тема 4. Аналіз акомпанементу, підбір та застосування специфічних прийомів і штрихів, необхідних для втілення образу.

Тема 5. Виконавське втілення комплексу стильових засобів музичної виразності, притаманних жанру думи.

Змістовий модуль 15. Вдосконалення набутого комплексу професійних виконавських навичок.

Тема 1. Продовження роботи над розкриттям творчої особистості студента, розвитком його технічних та художньо-виконавських можливостей.

Тема 2. Вміння складати програми різного цільового призначення (академконцерт, тематичний концерт, сольний концерт, відділення, екзамен, концерт-лекція, конкурс, тощо).

Тема 3. Стимулювати інтерес до нових публікацій нотного матеріалу, подій в мистецькому житті (конкурси, концерти, конференції, майстер-класи, прем'єри), які б сприяли зростанню загальнокультурного і професійного рівня.

Тема 4. Відвідування студентом художніх музеїв, виставок, театрів, читання літератури і подальше спілкування на ці теми.

Тема 5. Виявити у студента зріле та завершене музичне мислення, естетичне почуття та високий художній смак.

Змістовий модуль 16. Підготовка до виконання програми Атестаційного іспиту з фаху.

Тема 1. Виховання навичок самостійності в роботі.

Тема 2. Розвиток уваги, самоконтролю, музичної пам'яті та творчої ініціативи.

Тема 3. Формування емоційної гнучкості і стійкості випускника.

Тема 4. Самостійна та спільна з викладачем робота студента над технічними складностями фактури та підпорядкованість їх художнім вимогам.

Тема 5. Стимуляція зусиль випускника на розкриття художньої концепції творів державної програми.

Форми та технології навчання

Дисципліна «Спеціальний інструмент (фах)» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» факультету народних інструментів Академії складається з індивідуальних занять та частки годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає контрольні заходи (технічний залік, академічний концерт, екзамен, атестаційний іспит) та обов'язкові концертні (публічні) виступи для набуття виконавського сценічного досвіду.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного бандурного репертуару, музикознавча та методична література за фахом представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії, інтернет-ресурси. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно розкладу. За умови дистанційного навчання під час карантину або форс мажорних обставин, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали студенти можуть знаходити на сайті бібліотеки Академії <http://lib.knmau.com.ua>.

Кожний змістовний модуль може бути використаний викладачем на будь якому етапі роботи зі студентом протягом I-VIII семестрів. Індивідуальні перспективні та поточні плани роботи складаються викладачем у відповідності до програмних вимог з урахуванням професійних можливостей та рівня підготовки кожного студента.

Методи контролю

1. Попередній контроль.

На перших етапах опрацювання програми, викладач виявляє рівень знань, умінь і навичок студентів для вивчення обраного твору - співвідношення складності твору з професійними можливостями студентів.

2. Поточний контроль.

Викладач здійснює постійний контроль під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу, виявлення проблем та усунення недоліків.

3. Технічний залік та академічний концерт.

Студенти виконують програмні вимоги даних контрольних заходів перед кафедрою та отримують зауваження та рекомендації для подальшої роботи.

4. Міжсеместровий та підсумковий контроль.

Екзамен/атестаційний іспит у період зимової та літньої сесій оцінює кафедральна комісія/атестаційна комісія, враховуючи професійний та творчий розвиток студентів дисципліни «Спеціальний інструмент» освітнього ступеню «Бакалавр».

Система оцінювання

Семестри 1-8

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Технічний залік	20
2.	Академічний концерт	20
3.	Екзамен	20
4.	Участь у концерті класу, кафедри тощо.	15
5.	Участь у конкурсі, фестивалі тощо	15
6.	Атестаційний іспит	10
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

Студент з оцінкою **90-100** балів «Відмінно»(А) повністю розкрив свої природні виконавсько-сценічні дані: бездоганне виконання програми, яке демонструє оволодіння технічними і художньо-образними завданнями, відсутність будь-яких недоліків, переконлива інтерпретація найрізноманітніших стилів і жанрів, виявляє образно-художнє мислення, виконавську експресію і волю, точно передає драматургію твору вокально-артистичними засобами, має розвинене вокальне дихання, повний діапазон і виразну

дикцію, вміє майстерно акомпанувати собі, якщо мова йде про вокально-інструментальний твір. Також на оцінку можуть впливати і суб'єктивні чинники, як працездатність, позитивна мотивація навчання, рівень складності програми, темп неухильного творчого зростання, конкурсні відзнаки та досвід виступів на значних сценах.

Студент з оцінкою **75-89** балів - «Добре»(BC) достатньо розкрив свої виконавсько-сценічні дані, володіє технічними, художніми і артистичними прийомами виконання, досить майстерно володіє інструментом, виявляє образно-художнє мислення і виконавський темперамент, вміло користується голосом і уміло поєднує спів з власним супроводом, якщо мова йде про студента вокально-інструментального профілю.

Студент з оцінкою **60-74** бали «Задовільно» (DE) недостатньо добре володіє виконавсько-інтерпретаторськими навичками, має проблеми з опануванням окремими технічними складностями або вмінням швидкого, міцного і довготривалого запам'ятовування музичного твору, слабкі вокальні навички і невиразний супровід вокального твору.

Оцінку **35-59** балів «Незадовільно»(FX) отримують студенти, які недостатньо розкрили свої виконавські можливості, але мають можливість повторного складання.

Оцінку **1-34** бали «Незадовільно»(F) отримують студенти, які не відповідають жодному з вищезазначених критеріїв.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх музичних школах/академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

Рекомендована література

1. Актуальні напрямки відродження та розвитку народно-інструментального мистецтва в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., 1995.
2. Андрієвський В. Микола Лисенко – батько української музики 1842–1912–1962. Торонто: *Вільне слово*, 1962. 22 с.
3. Барсукова Н. С. Історія формування вітчизняного сольного виконавства на бандурі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 22 (209). С. 56–60.
4. Баштан С. В. З історії жанру сольного-інструментального виконавства на бандурі. *Українське кобзарство в музичному світі: традиції і сучасність* : тези до всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 1997. С 3–4.
5. Баштан С. В. Історія кобзи-бандури та її сучасний розвиток. *Часопис НМАУ*. 2010. № 6. С. 57–60.
6. Баштан С. В. Методика роботи з ансамблем бандуристів. – К.: Муз. Україна, 1982.
7. Баштан С. Пам'яті видатного українського митця І.М. Скляра // Бандура. – 1998. – № 63-64. – С.30-35.
8. Баштан С., Івахненко Л. Бандуристе, орле сизий... – К.: Музична Україна, 1995. – 136 с.
9. Баштан С., Омельченко А. Школа гри на бандурі. Київ : Муз. Україна, 1989. 134 с.
10. Березуцька М. Обробки українських народних пісень у репертуарі ансамблю бандуристів «Чарівниці» Дніпропетровської академії музики ім.М.Глінки. *Культура і музика*. 2018. № 1. С. 153–157.
11. Білозуб Л. М. Народна пісня у творчості українських композиторів. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. № 157. С. 47-50
12. Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності. Автореферат дис... канд. мистецтв. – К., 2005. – 16 с.
13. Брояк Н. Теоретичні аспекти виконавської техніки бандуриста. Дисертація канд. мистецтв. – К., 1997. – 167 с.
14. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні / О. Ваврик. – Тернопіль. – 2006. – 223 с.
15. Вольнюк О. Розвиток професійної освіти бандурного мистецтва. *Бандура*. 1997. №59-60. С. 26-30.
16. Герасименко О. Феномен Василя Герасименка у бандурному мистецтві сучасності. *Наукові записки Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка*. 2006. 1 (16). С. 69–75.
17. Горенко-Баранівська Л. І. Гетьмансько-старшинське середовище і культурно-музичне життя в Україні другої половини XVII–XVIII ст. : автореф. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Горенко-Баранівська Лариса Іванівна. – К., 2001. – 24 с.
18. Губ'як Д. Еволюція конструкторської думки у вдосконаленні бандури. *Наукові записки Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка*. 2006. 1 (16). С. 85-89
19. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. – К., 1967.

20. Давидов М. А. Українське струнно-щипкове академічне мистецтво: функціонування, проблеми збереження та розвитку. *Академічне мистецтво оркестрів народних інструментів і капел бандуристів спеціальних музичних вузів України* : тези всеукр. наук.-теорет. конф. (02.12.2005 р.). Київ, 2005. С. 72–78.
21. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа). – К., 2005.
22. Давидов М. Київська академічна школа народно-інструментального мистецтва. – К.: НМАУ ім. П.І.Чайковського, 1998. – 223 с.
23. Давидов М. Проблеми розвитку академічного народно-інструментального мистецтва в Україні. – К., 1998.
24. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста. – К.: Музична Україна, 1997. – 240 с.
25. Давидов М. Фундатор кобзарського академізму ХХ століття. *Бандура*. 1995. №4. С. 10-15.
26. Давидов М. Виконавське музикознавство : енциклопедичний довідник. Луцьк : ВАТ «Вол. обласна друк.», 2010. 400 с.
27. Давидов М. А. Історія виконавства на народних інструментах. 2-ге вид. Луцьк, 2010. 590 с.
28. Давидов М. А. Проблеми розвитку академічного народно-інструментального мистецтва в Україні. Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 1998. 207 с.
29. Данилець В. Композиторський та виконавський фольклоризм: термінологічний зміст поняття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*. 2018. № 1. С. 87–95.
30. Дубас О. Бандурна освіта в Україні. Шляхи до професіоналізації (про класу бандури в Музично-драматичній школі Лисенка). *Бандура*. 1995. № 51-52. С. 23-27.
31. Дубас О. Становлення та розвиток кобзарських шкіл в Україні (XVII ст.-1 пол. ХХ ст.). Автореферат дис... канд. мистецтв. – К., 2002. – 20 с.
32. Дутчак В. Г. М. Лисенко та Г. Хоткевич на шляху академізації бандурного мистецтва. *Музична україністика: сучасний вимір. № 7: Постать Миколи Лисенка в європейському й національному історико-культурному контексті*. 2012. № 7. С. 129–138.
33. Дутчак В. Г. Розвиток професійних засад бандурного мистецтва 1970– 1990 рр.: творчість і виконавство : автореф. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 1996. – 24 с.
34. Дутчак В. Основні тенденції в сучасному бандурному виконавстві України та української діаспори. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність*. 2017. Зб. наук. пр. С. 5–13.
35. Дутчак В. Удосконалення бандури в контексті історичного розвитку кобзарства України та діаспори. *Студії мистецтвознавчі. Театр. Музика. Кіно*. 2004. Чис.4 (8). С. 64–72.
36. Дучак В. Українська бандура: минуле і майбутнє. *Музика*. 1993. № 4. С. 20–21.
37. Ємець В. Кобза і кобзарі. Берлін : Укр. слово, 1923. 112 с.
38. Жеплинський Б. Кобзарськими стежинами. Львів, 2002. 277 с.
39. Зінків І. Бандурна творчість Гната Хоткевича : між традицією і модернізмом. *Інструментальне мистецтво у вищій школі : проблеми і перспективи професійної підготовки*. 2012. № 12. С. 337–342.
40. Золочевський В. Ладо-гармонічні основи української радянської музики. Київ : Наук. думка, 1964. 163 с.
41. Іваницький А. І. Український музичний фольклор: підручник. Вінниця: Нова книга, 2004. 320 с.
42. Іванов П. Оркестр українських народних інструментів. – К., 1981.
43. Ігнатченко Г. Міжнародний конкурс виконавців Гната Хоткевича. *Музика*. 1998. № 5. С. 5–6.
44. Кабачок В., Юцевич С. Школа гри на бандурі. – К.: Держвидав. обр. мист-ва і муз. літ. УРСР, 1958. – 246 с.
45. Кирдан Б. Народні співці-музиканти на Україні /Борис Кирдан. – К.: МузичнаУкраїна. – 1980. – 180 с.
46. Кирдан Б., Омельченко А. Народні співці – музиканти на Україні. – К.: Музична Україна, 1980. – 182 с.
47. Комаренко В. Українські народні інструменти. – К., 1960.
48. Конопленко-Запорожень П. Кобза і бандура. Вінніпег, Канада, 1963. 170 с.
49. Корній Л.П., Сюта Б.О. Історія української музичної культури: підручник для студентів вищих навчальних закладів України. – К.: НМАУ імені П.І.Чайковського, 2011. – 736с.
50. Кошиць О. Про Українську Пісню та Музику: монографія. Нью-Йорк: Наша Батьківщина, 1970; Київ: Музична Україна, 1993. 50 с.
51. Кузьмич Я. О. Розвиток професійного бандурного мистецтва: тенденції, школи, композиторська творчість. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка*. 2011. № 60. С. 145–148.
52. Кузьміна Л. Слово про майстра. Федір Коровай. – Харків, 1999.
53. Кушнір О. Виготовлення та вдосконалення бандур як важливий чинник професіоналізації бандурного мистецтва. *Музикознавчі студії*: Зб. статей. Дрогобич, 2009. Вип. 21. С. 39-48.
54. Кушнір О. Інструментальні концертні жанри бандурного репертуару. *Українське академічне народно-інструментальне мистецтво в контексті сучасної музичної соціокультури*. Зб. мат. Всеукр. наук.- практ. конф. / Ред.- упор. М. А. Давидов. Київ., 2007. С. 38-44.
55. Кушнір О. Оригінальні інструментальні композиції українських мистців для бандурних ансамблів різного типу. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Музикознавчі студії*. 2010. №22. С. 231–238.
56. Кушпет В. Старцтво: мандрівні співці-музиканти в Україні (XIX – поч. ХХ ст.) / В. Кушпет. – К., 2007. – С. 376.

57. Лідін Д. За фольклорними джерелами *Музика*. 1973. № 1. С. 15.
58. Лісняк І. Трансформації виконавської творчості кобзарів-бандуристів на межі ХІХ–ХХ століття. *Українське мистецтвознавство*. 2009. № 7. С. 131–135.
59. Лісняк І. М. Академічне бандурне мистецтво кінця ХХ – початку ХХІ ст. як відображення провідних тенденцій розвитку сучасної української музичної культури : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.03. Київ, 2017. 250 с.
60. Лошков Ю. Володимир Андрійович Комаренко. - Харків, 2002.
61. Мокрогуз І. М. Основні методичні видання ХХ ст. – першооснова виконавства на бандурі. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2009. № 23. С. 160–166.
62. Морозевич Н. В. Бандурне мистецтво як культурне надбання сучасності : автореф. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.03. Одеса, 2003. – 16 с.
63. Муха А. Композитори України та української діаспори: Довідник. Київ. Музична Україна, 2004. – 352 с
64. Ніколенко О. І. Оригінальна інструментальна бандурна творчість в аспекті жанрово-стильової еволюції : автореф. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.03. Львів, 2011. – 16 с.
65. Носов Л. Музична самодіяльність радянської України (1917-1967). – К., 1968.
66. Олексієнко О. Бандура у музиці сучасних українських композиторів як чинник збагачення вітчизняної духовної культури. *Духовна культура як домінанта українського життєтворення*: Матеріали Всеукраїнської наук. практ. конф. Київ, 2005. Ч. II. С. 57-62.
67. Олексієнко О. Творчість М. Дремлюги і процес становлення бандурного репертуару: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2003. 170 с.
68. Омельченко А. Мистецтво бандуристів на піднесенні. *Народна творчість та етнографія*. 1967. № 6. С. 33–35.
69. Омельченко А. Педагогічний репертуар. Випуск 1. Київ : Муз. Україна, 1967. 43 с.
70. Опришко М. Школа гри на бандурі. Київ : Муз. Україна, 1967. 147 с.
71. Панасюк І. В. Творча діяльність С. В. Баштана в контексті становлення Київської школи академічного бандурного виконавства : дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03; НМАУ ім. П. І. Чайковського / Панасюк Іван Васильович. – К., 2008. – 210 с.
72. Панасюк І. Кобзарство-бандуриництво – ретроспектива традицій // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції: до 70-річчя кафедри народних інструментів Київської консерваторії (НМАУ) імені П.І.Чайковського: зб.ст./редактор-упор. М.А.Давидов. – К., 2010. – С. 68-76.
73. Панасюк І. Переплелись роки й бандури струни (Сергій Васильович Баштан – кобзар нової доби). – К., 2002. – 130 с.
74. Панасюк І. Творча діяльність С. В. Баштана в контексті становлення київської школи академічного бандурного виконавства : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2008. 221 с.
75. Пилипчук В. Специфіка звуковидобування на бандурі. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність*. 2017. 36. наук.ст. С. 172-177
76. Пухальський Я. Методика преподавания игры на бандуре. – К., 1979.
77. Пшеничний Д. Аранжировка для народных инструментов. – К., 1980.
78. Рожещька Л. Українські народні пісні з репертуару Лариси Руденко : Для голоса у супроводі фортепіано. 2-ге вид. Київ : Муз. Україна, 1974. 52 с.
79. Рудницький А. Про музику та музик. Бібліотека Українознавства ч. 39: монографія / Наукове товариство ім. Шевченка. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто: Computorprint Corporation, 1980. 336 с.
80. Семешко А.А. Виктор Власов. – К., 2004.
81. Симонова О. Інтерпретація оригінального бандурного твору та педагогічний процес. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики*. № 46. С. 314–321.
82. Скляр І. Київсько-Харківська бандура. Київ, 1971. 69 с.
83. Скляр І. Щоб повнозвучною була бандура. *Народна творчість та етнографія*. Київ, 1967. С. 58–62.
84. Слюсаренко Т.О. Бандурне виконавство як явище національної української культури : автореф. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.03. Харків, 2016. – 21 с.
85. Соколов Ф. Андреев В.В. и его оркестр. – Л., 1962.
86. Стельмашенко А. А. "Константин Мясков". 2-ге вид. Київ : Муз. Україна, 1986. 62 с.
87. Стельмашенко О. А. "Костянтин Мясков". 1-ге вид. Київ : Муз. Україна, 1981. 48 с.
88. Супрун Н. Гнат Хоткевич – музикант. Рівне : Ліста, 1997. 280 с.
89. Турко Н.Є. Базові фазиси вдосконалення конструкції бандури к академічного концертного інструмента *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність*. 2017. 36. наук.ст. С. 202-210.
90. Хай М. Музично-інструментальна культура українців / Михайло Хай. – Київ ;Дрогобич, 2007. – 543 с.
91. Хоткевич Г. Бандура та її конструкція: монографія / заг. ред., передм. В. Мішалова. Торонто – Харків: Фонд національно-культурних ініціатив імені Гната Хоткевича, 2010. 292 с.
92. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу. – Харків., 2002.
93. Хоткевич Г. Підручник гри на бандурі. Частина І. Харків : Держ. вид-во України, 1930. 26 с.

94. Чабаненко Н. Бандурний репертуар як чинник розвитку концертного виконавства. *Мистецтвознавчі записки*. 2018. № 33. С. 522–528.
95. Черемський К. Повернення традиції. – Харків: Центр Леся Курбаса, 1999.
96. Черкаський Л.М. Українські народні музичні інструменти: навчальний посібник.- К.: ДАКККіМ, 2005. – 264с.
97. Шуст Я. Кобзарі і лірники України на фоні слов'янського епосу. – Львів,1953.